

Pracovní listy

k seminářům kurzu

POLITIČTÍ AKTÉŘI V DEMOKRACII

Jiří Zákřavský

KATEDRA
POLITOLOGIE A
MEZINÁRODNÍCH
VZTAHŮ
ZČU V PLZNI

FAKULTA FILOZOFICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Pracovní listy k seminářům kurzu Politická aktéři v demokracii

Jiří Zákřavský

Autor pracovních listů by rád poděkoval studentkám a studentům, kteří v akademickém roce 2017/18 aktivně participovali na kurzu Politická aktéři v demokracii (KAP/PADE), za připomínky k jejich původní podobě či návrhy na vylepšení.

Vydání publikace bylo podpořeno z Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace 2018 Katedry politologie a mezinárodních vztahů FF ZČU.

ISBN 978-80-261-0815-3

Vydala Západočeská univerzita v Plzni, 2018

Seminární téma č. 1:

Strana, která (možná) zvítězí

Dokážete vytvořit politickou stranu, jejímž cílem je maximalizovat volební zisk?

Naplánujete reformu politického systému?

Jaká bude Vaše zahraniční politika?

Jak budete řešit další problémy, na které Vás upozornují Vaši voliči?

Volební program, který nemůže prohrát?

Rozhodli jste se vstoupit do světa politiky. Žádná již existující politická formace Vaše kvality nedokázala ocenit a zařadila by Vás na poslední místo uzavřené kandidátní listiny. Vaší reakcí bylo založení nové politické formace. To, co Vám nyní stále chybí, je však vymyšlení názvu politické strany a také sepsání volebního programu, jehož cílem je maximalizovat volební potenciál pomocí témat spojených s Vaší zemí. A pozor, nenacházíte se v České republice, ale ve Fragilitánii. Níže si přečtete základní informace o tomto státu, jeho problémech a společenských náladách.

Fragilitánie, s hlavním městem Noishicilelwe, získala nezávislost na přelomu tisíciletí, kdy došlo k rozpadu Rulandského svazu, jehož součástí se stala v důsledku událostí druhé světové války. Navázala tak na svou nezávislost z meziválečného období, nicméně v této době byl její součástí také Včelí výběžek, kde ve 30. letech kotvila fragilitánská flotila. Dodnes nejenom v této otázce panují s nástupnickým státem Rulandského svazu – Rulandou – spory. Zároveň se Fragilitánie snaží o začlenění do struktur NATO a EU, což je Rulandou, v níž panuje nedemokratický režim, vnímáno velmi negativně. Ostatně stále existují silné ekonomické vazby mezi Rulandou a Fragilitánií, kdy Fragilitánie dodává svému západnímu sousedovi na základě dlouhodobé smlouvy podepsané po vyhlášení nezávislosti ropu a zemní plyn těžené v severních oblastech země.

Sever země je tedy v důsledku nerostného bohatství ekonomicky soběstačný, což není možné tvrdit o jihu závislém primárně na rybolovu a zemědělství. Zároveň na severu fragilitánského území žije skupina Askatasůnů, kteří se dožadují v odkazu na svou kulturní odlišnost od ostatních obyvatel Fragilitánie vyhlášení nezávislosti. Tyto požadavky se objevily již v dobách existence Rulandského svazu, kdy však byly jakékoliv snahy o uznání práv tamních obyvatel krvavě potlačeny. Specifický je zároveň západní region země (Orllewin), jehož obyvateli jsou většinou Ruland'ané, kteří přišli do oblasti v období existence Rulandského svazu. Rulandština a askatasůnština, která je jazykovým izolátem, jsou nyní společně s fragilitánštinou úředními jazyky země. Ani jedné z těchto oblastí však ústavní text státu nezaručuje autonomii, Fragilitánie je unitárním státem. Na východě Fragilitánie sousedí s Orientální federativní republikou (OFR), členskou zemí EU i NATO.

V současné době trápí Fragilitánii problém nezaměstnanosti, kdy je na severu země prakticky nulová, nicméně na agrárním jihu dosahuje hodnot okolo 20 %. Zároveň dochází k přesunu obyvatelstva za prací na sever z jihu, což vede k jeho vylidňování. Na severu, tj. v oblastech primárně obývaných Askatasůny, nyní žije okolo 75 % veškerého obyvatelstva státu (z celkového počtu 15 milionů), což je potenciální roznětkou národnostně motivovaných nepokojů.

Zemi dále sužuje *brain drain* osob vzdělaných na tamních univerzitách, kteří po dokončení studia odchází za prací do OFR. V technických oborech dosahuje toto číslo až 88 % absolventů. Kromě nerostného bohatství je ekonomika státu závislá i na remitencích, které do Fragilitánie proudí právě z ORF. Stejně tak existuje rozdíl mezi životními standardy „bohatého“ severu a „chudého“ jihu, včetně dostupnosti zdravotní péče či vzdělávání. Na vysokých školách bylo zavedeno školné a velké množství obyvatel jihu si ho nemůže dovolit svým dětem uhradit. Sporným tématem je také otázka životního prostředí, kdy jižním oblastem státu hrozí v budoucnosti několika generací zaplavení části území v souvislosti se stoupáním hladiny Divokého oceánu. Na druhou stranu však Fragilitánie odmítá jakékoliv zapojení do mezinárodního dialogu ohledně globálních změn v důsledku strachu, že by musela omezit těžbu nezměrného bohatství na severu země.

Další palčivou otázkou, kterou musí političtí představitelé státu řešit, je budoucnost monarchie. Zejména na jihu země se objevují republikánské myšlenky. V současné době vládne relativně populární, ale již devadesátiletý velkovezír Barducha III. Barduchův syn a následník trůnu je však značně neoblíbený na celém území státu. Jeho případné nástupnictví by měl ještě potvrdit ústavním zákonem jednokomorový parlament, což je specifikum fragilitánského politického systému. Výše zmíněný jednokomorový parlament má ve svých rukách veškerou zákonodárnou moc, naopak moc výkonná náleží předsedovi vlády, který je panovníkem jmenován na základě výsledků voleb. Fragilitánští poslanci jsou voleni v přímých volbách

proporčním volebním systémem, v němž existuje desetiprocentní volební klauzule, uzavřené kandidátní listiny a jediným volebním obvodem je území celého státu.

Ani jedna z těchto institucí však nemá vysokou důvěru ze strany obyvatelstva. Na ose od 1 do 10 (1 nedůvěřuji vůbec, 10 věřím maximálně) je vláda hodnocena známkou 2,2 a parlament 2,1. Nejpozitivněji je vnímána hlava státu s 4,2 bodu. Tato čísla se dostala v červnu 2018 na historické minimum, většina respondentů sociologického šetření uvedla jako důvod nedávnou aféru spojenou s údajnými daňovými úniky ministerského předsedy a zároveň lídra Celofragilitánské strany, dlouhodobě vládoucí středové politické formace, která byla ústředním aktérem prosazujícím fragilitánskou nezávislost a dodnes dle některých politologů právě z této skutečnosti čerpá svou voličskou podporu. Zároveň neexistuje další silná celostátní politická strana, která by dokázala voliče zaujmout, respektive překročit desetiprocentní volební klauzuli. Pravidelnou součástí parlamentu poté je Askatasůnská strana svobody prosazující federalizaci země či specifický autonomní statut pro území obývané Askatasůny či Orllewilské fórum, pro jehož politiku je typická snaha o zintenzivnění vztahů s Rulandou. Mimo parlament zůstává trockistická Všelidová fronta jihu, jejíž podpora se pohybuje okolo 5,5 %. Jedná se o nejsilnější mimoparlamentní formaci v zemi a je zároveň nejhlasitějším kritikem volební klauzule.

V indexu vnímání korupce v posledních letech Fragilitánie obsadila v měření zveřejněném v roce 2018 101. příčku. Kromě korupce označili v sociologickém výzkumu prováděném Centrem pro výzkum fragilitánského veřejného mínění občané státu za nejpálčivější problémy země stav zdravotní péče a kriminalitu. Zde se však opětovně liší odpovědi respondentů dle regionů – pro severní oblasti je nejpálčivějším problémem kriminalita, naopak respondenti z jižních částí země upozorňovali na nedostupnou zdravotní péči.

Na základě tohoto nadmíru stručného představení země se nyní pokuste sestavit takový program, který by podle Vás měl, jak zaznělo již výše, maximalizovat volební potenciál Vámi vytvořené politické strany. Měli byste se primárně věnovat 1) samotnému fungování politického systému, 2) zahraniční politice a 3) dalším aktuálním problémům země.

Samozřejmostí je taktéž sepsání krátkého představení strany (ve smyslu toho, co by viděl Váš potenciální volič či zájemce o členství ve straně, pokud by si na Vašich internetových stránkách rozklikl položku „O nás“) a vymyšlení jejího jména. Prostor k tomu naleznete na následujících stránkách a nebojte se popustit uzdu Vaší politologické imaginace.

O nás

Politický systém a jeho případná reforma

Zahraníční politika

Návrhy řešení dalších aktuálních problémů

Seminární téma č. 2:

Politické strany a využívání sociálních sítí

Jak pracují se sociálními sítěmi Facebook, Twitter a YouTube vybrané politické strany nejenom z Evropy?

Jak jsou na tom politické strany v České republice?

Jak vedly na sociálních sítích svou kampaň při posledních celostátních volbách české politické strany?

Co můžeme zkoumat, když analyzujeme působení politických subjektů na nových sociálních sítích?

DEMOCRACY DEMANDS BREXIT
RISE UP & JOIN THE FIGHT
#FORTHENATION
ukip.org/join

Tweety	Sledování	Sledující	Lajky	Seznamy
37 tis.	3 928	191 tis.	486	1

UKIP @UKIP
Across the United Kingdom, UKIP is the only party that puts the interests of the British people first. Led by @GerardBattenMEP #ForTheNation

Tweety **Tweety a odpovědi** **Média**

Retweetnuto uživatelem UKIP
UKIP @UKIP · 2 hod.
These are the impacts of Government immigration policy..
"wages are depressed, houses and rents unaffordable, schools overcrowded, the NHS and our transport system under massive strain."
Only UKIP wants to tackle this.

Nové sociální sítě a jejich využití ve světě politiky

Od poloviny 90. let je možné pozorovat první kontakty mezi světem politiky a internetem, k čemuž se od nového tisíciletí přidává taktéž zájem o vytváření webových blogů či komunikaci prostřednictvím sociálních sítí. Se stále větším rozšířením a prakticky každodenním využíváním internetu v mnohých oblastech světa narůstá i jeho potenciální využití jako prostoru, ve kterém se dá vést politická kampaň. Můžeme tedy říci, že sociální sítě se nyní jeví jako „základní součást modelu komunikace“, který „[...] přesvědčuje a rychle předává informace co největšímu možnému počtu osob“ (Ruiz del Olmo – Bustos Díaz 2016: 109). Za pravděpodobně nejúspěšnější sociální síť můžeme nyní považovat Facebook, který je následován Twitterem. Z dalších populárních internetových médií zmiňme YouTube, největší internetový server pro sdílení videosouborů. I on si mezi politiky získal svou popularitu a je jimi využíván.

Zaměřte se nyní na níže zmíněné politické strany, jejich působení na nových sociálních sítích a doplňte tabulku dle jejího zadání.

Politická strana	Facebook		Twitter		YouTube	
	Sledující	Líbí se	Sledující	Založení profilu	Sledující	Počet videí
Africký národní kongres						
Jednotné Rusko						
Občané (<i>Ciudadanos</i>)						
Národní fronta						
Liberální strana Kanady						
My sami (<i>Sinn Féin</i>)						
Sociálně-demokratická strana Německa						

Pro zajímavost: O první úspěšnou politickou kampaň založenou na internetovém marketingu se pravděpodobně postaral v roce 1998 kandidát na guvernéra Minnesoty Jesse Ventura, přičemž nekandidoval ani za jednu z dvojice velkých amerických stran, ale i tak byl zvolen (Rosůlek 2009: 46). Spíše než touto skutečností je však nyní znám jako průvodce pořadem *Konspirační teorie s Jesse Venturou...*

Výše zmíněné řádky by pravděpodobně mohly vyznít tak, že ústředním klíčem úspěchu v politické kampani je „ovládnutí“ nových sociálních sítí. Na druhou stranu je však nutné si uvědomit, že se jedná pouze o jeden díl „volební skládky“, která bude v ideálním případě z pohledu kandidáta a politické formace rovna triumfu ve volbách. Úspěšnost politické kampaně na sociálních sítích v podobě konečného zisku hlasů ve volbách je samozřejmě ovlivněna také mírou přístupu k internetu v daném státu, množstvím uživatelů sociálních sítí apod.

Jak se obecně Vy díváte na užívání sociálních sítí ze strany politických stran (případně nejenom v České republice)? Domníváte se, že mají jejich „posty“ apod. zveřejněné na internetu nějaký zásadní vliv na Vaše rozhodování, komu odevzdáte svůj hlas? „Sledujete“ prostřednictvím sociálních sítí pouze politické strany a politiky, se kterými sympatizujete (nechci samozřejmě slyšet jejich výčet), nebo naopak i jiné politické strany? Jedná se poté pouze o české politické strany?

České politické strany a sociální sítě

Obdobný úkol jako na předchozí stránce Vás čeká i zde. Tentokrát však na půdě České republiky. Vyplňte tedy tabulku dle stejného zadání.

Politická strana	Facebook		Twitter		YouTube	
	Sledující	Líbí se	Sledující	Založení profilu	Sledující	Počet videí
						
						
						
						
						
						
						
						
						
						
						

Výše zmíněná čísla samozřejmě nic neříkají o tom, jakým způsobem s občany a svými potenciálními voliči těchto jedenáct politických stran komunikuje. Právě toto bude Váš následující úkol. Každý z Vás se zaměří na jednu politickou stranu a její Twitter či Facebook v období dvou týdnů před datem posledních voleb do Poslanecké sněmovny, kdy nás bude zajímat, jaké „posty“ na svých sociálních sítích daná politická strana uveřejnila.

Drobnou pomůcku, jak bychom je mohli dle jejich obsahu rozdělit, představil v souvislosti s volební kampaní ve Velké Británii v roce 2015 David Fletcher (2015), podle kterého se dvě tamní velké politické strany soustřeďovaly prostřednictvím sociálních sítí pouze na tři okruhy sdělení: 1) každodenní rutinu spojenou s kampaní, 2) čeho dosáhly či hodlají dosáhnout a 3) vymezování se vůči ostatním politickým formacím (v případě Velké Británie samozřejmě zejména mezi sebou).

Vybraná česká politická strana a její aktivita na vybrané sociální síti před posledními celostátními volbami

Vybraná politická strana:

Twitter/Facebook

Datum	Volební „rutina“	Čeho chce dosáhnout či dosáhla	Vymezování se vůči dalším subjektům	Případné doplňkové informace k počtu sdělení
Celkem				

Jakým způsobem využívala Vámi vybraná politická strana zvolenou sociální síť, respektive jaké okruhy sdělení lidem, kteří ji sledují, předkládala? Překvapila Vás nějakým způsobem činnost dané politické strany na této sociální síti? Snažila se zaujmout své potenciální voliče nějakou z Vašeho pohledu zajímavou formou? Máte pro tuto politickou stranu nějaké „doporučení“? Jaké další závěry vyplývají z výše provedené analýzy?

Toto jsou některé z otázek, na které byste určitě měli na této stránce odpovědět.

Seminární téma č. 3:

Ideologie ve stranických programech

Jaké jsou základní hodnoty klasických politických ideologií?

Jak samy sebe – z pohledu klasických ideologií – vidí české politické strany?

Je tato identita vždy v souladu s volebním programem těchto stran?

Klasické politické ideologie

Mezi klasické politické ideologie, tj. ty ideologie, které vytváří tzv. ideologický trojúhelník, náleží konzervatismus, liberalismus a socialismus. O těchto ideologiích jste již během Vašeho studia mnohé slyšeli a v následujícím úkolu si některé informace, jež dozajista zazněly v jiných kurzech, zopakujeme.

Ke každé z těchto ideologií uveďte do následující tabulky základní hodnoty, o něž se opírá, a v obecné rovině si ujasněte jejich obsah.

Konzervatismus	Liberalismus	Socialismus

Ideologie v programech českých politických stran

Relevantní politické strany v České republice se většinou přímo či nepřímo hlásí k určité klasické politické ideologii, jimž jsme se věnovali na předchozí stránce. Vaším úkolem nyní bude na základě analýzy základních i volebních programů níže vybraných politických stran říci, které teze uváděné v programech podporují jejich ideologickou orientaci, a naopak teze, jež jsou v rozporu s hodnotami ideologie, s níž se strana snaží identifikovat.

Zajímat nás bude šestice politických stran v České republice, přičemž se vždy dvojice hlásí ke klasické politické ideologii. Zástupcem **konzervatismu** pro tento úkol je Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová, která „[...] usiluje o uplatňování konzervativních hodnot v politické oblasti“ (KDU–ČSL 2015), společně s mladší politickou formací TOP 09. Právě T v názvu strany odkazuje ke slovu „tradice“, což jednoznačně musí implikovat konzervativní postoje. Ostatně programová východiska a principy TOP 09 začínají prohlášením, že „[j]sme konzervativní stranou [...]“ (TOP 09 2017).

Za představitele **liberalismu** bylo pro tento úkol „vybráno“ ANO, v současnosti nejsilnější politická strana v České republice. Tato politická formace, když se podíváme na její internetové stránky do složky „Pár slov o ANO“, klade z pro ni klíčových hodnot na první místo svobodu (ANO 2016) a zároveň je v Evropském parlamentu součástí Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE). Občanská demokratická strana o sobě uvažuje jako o „liberálněkonzervativní“ straně (ODS 2017), přičemž v kontextu úkolu, který Vás čeká, padlo rozhodnutí zařadit ji k liberalismu.

U **socialismu**, tj. třetího vrcholu ideologického trojúhelníku, bude hledání jeho zástupců v České republice jednodušší. Již dle názvu je zřejmé, že Česká strana sociálně demokratická by měla být rovna vhodnému reprezentantovi této ideologie. Její druhý relevantní zástupce v České republice přímo na svých internetových stránkách uvádí, že jeho „[p]rogramovým cílem [...] je socialismus [...]“ (KSČM 2017). Jedná se o Komunistickou stranu Čech a Moravy, která je tedy poslední politickou formací, jíž byste se měli na následujících stránkách věnovat.

Dle požadavků, které byly uvedeny na začátku tohoto úkolu, tedy doplňte data do tabulek na následujících stránkách a taktéž si připravte závěrečné shrnutí týkající se českých politických stran, ideologií, k nimž se hlásí, a způsobů, jimž s nimi nakládají ve svých základních a volebních programech, či případných témat k diskusi spojených s touto problematikou.

Konzervatismus

Politická strana	Teze potvrzující ideologickou orientaci strany	Teze popírající ideologickou orientaci strany
		

Konzervatismus

Politická strana	Teze potvrzující ideologickou orientaci strany	Teze popírající ideologickou orientaci strany
		

Liberalismus

Politická strana	Teze potvrzující ideologickou orientaci strany	Teze popírající ideologickou orientaci strany
		

Liberalismus

Politická strana	Teze potvrzující ideologickou orientaci strany	Teze popírající ideologickou orientaci strany
		

Socialismus

Politická strana	Teze potvrzující ideologickou orientaci strany	Teze popírající ideologickou orientaci strany
		

Socialismus

Politická strana	Teze potvrzující ideologickou orientaci strany	Teze popírající ideologickou orientaci strany
 KSČM		

České politické strany a ideologie v jejich programech

Seminární téma č. 4:

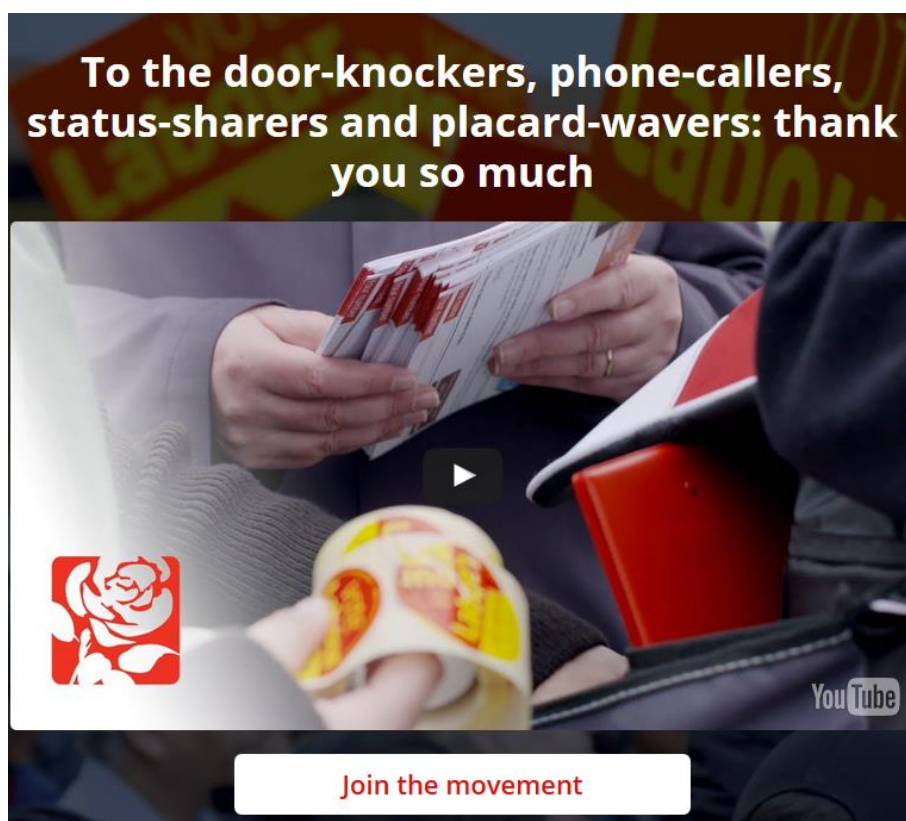
Podmínky vzniku politických stran a otázka členství v nich

Jaké podmínky musíte splnit, abyste mohli založit politickou stranu?

Jaké jsou motivace lidí, aby se stali členy politických stran?

Jaké jsou podmínky vstupu do politických stran v České republice?

Jak mohou – pokud samozřejmě chtějí – politické strany bojovat s úbytkem členské základny?

Jak (oficiálně) vznikají politické strany?

Existenci demokratického státu si není možné představit bez působení politických stran. Plní totiž nespočet funkcí a jsou nenahraditelnou složkou demokracie, byť mnozí politici, kteří hodlali stvořit „lepší“ politické systémy než demokratické, přesvědčovali veřejnost o naprostém opaku. V současné době, pokud hovoříme o demokratických systémech, by vzniku nové demokraticky smýšlející politické strany neměly být kladeny nějaké významné zákonné překážky v jejím založení. Ty se samozřejmě liší stát od státu.

Nyní se zaměříme na vybrané země a podmínky, které musí politické strany splnit, aby mohlo dojít k jejich zaregistrování. Na základě dat z internetových stránek projektu Univerzity v Leidenu *Party Law in Modern Europe* (<http://www.partylaw.leidenuniv.nl>) doplňte chybějící informace.

První zemí, která přijala zákon, jehož předmětem by byly primárně politické strany, se stalo 1).... K přijetí výše zmíněného zákona došlo v roce 2) ..., ostatně tento stát se jako jeden z prvních evropských věnoval politickým stranám přímo v ústavním textu z roku 1949. Pouze tři evropské státy tak učinily dříve, když se jednalo o 3)... již v roce 4) ..., Rakousko (1945) a Itálii (1947). Tento stav však není pravidlem, neboť např. 5)... ve své ústavě z roku 1937, která byla mnohokrát novelizována, na existenci politických stran vůbec neodkazuje.

Jaké však musí ve vybraných státech splnit potenciální politické strany podmínky, aby mohly vzniknout? Např. na Slovensku předkládá návrh k registraci strany její přípravný výbor Ministerstvu 6).... Kromě stanov vznikající politické formace je povinen dodat i seznam minimálně 7)... osob, které souhlasí se vznikem strany. I v Norsku je požadován souhlas občanů se vznikem politické strany, nicméně tato podmínka není tak přísná jako na Slovensku a stačí podpisy 8) ... voličů. Zajímavým příkladem může být Lotyšsko, kdy strana před svým oficiálním vznikem musí mít minimálně 9)... členů, tj. nikoliv pouze podpisů ze strany podporovatelů.

O poznání přísnější je v tomto ohledu 10).... Kromě žádosti podepsané zakladateli strany je podmínkou k registraci taktéž podpis 25 000 zakládajících členů, kteří mají trvalé bydliště minimálně v osmnácti župách a 11).... Zároveň se nesmí jednat o méně než 12)... zástupců z dané subjednotky.

1)	5)	9)
2)	6)	10)
3)	7)	11)
4)	8)	12)

Vznik politických stran v České republice

V jednom z předcházejících seminářů jste si již „vyzkoušeli“ založení politické strany, byť tomu bylo v neexistujícím státu. Nyní se zaměříme na Českou republiku a vznik politické strany, ale tentokrát se nebudeme věnovat programatice, ale zákonným podmínkám, které musí nově vytvořené politické formace splnit či splňovat, aby mohly oficiálně vzniknout.

Na základě příslušného zákona vypište jednotlivé kroky, které musíte učinit, aby mohlo dojít ke vzniku politické strany v České republice.

Hovoří se o politických stranách v české ústavě?
Pokud je odpověď kladná, co o nich ústavní text České republiky říká?

Motivace ke vstupu do politických stran

Základní rozlišení mezi politickými stranami dle členství předkládá francouzský politolog Maurice Duverger (2016: 43–53). Hovoří o existenci tzv. nepřímých a přímých stran. Nepřímá strana vznikla z již existujících skupin, které se spojily právě za účelem vzniku politické strany participující ve volbách. Členové těchto dílčích organizací se tak nepřímo stali členy taktéž nově vzniklé politické formace. Naopak přímá strana se podle něj „[...] skládá z jednotlivců, kteří podepsali přihlášku, platí měsíční příspěvek a více méně pravidelně se zúčastňují schůzí místních sekcí“ (Duverger 2016: 43). Nás nyní budou zajímat členové stran přímých a otázka, co je jejich motivací, aby do politických stran vůbec vstupovali?

Odpověď na tuto otázku se snaží nastínit Knut Heidar (2006: 34), který zmiňuje, že vlastně o motivacích lidí, kteří vstupují do politických stran, toho opravdu mnoho nevíme. Podle něj však velké množství textů, které se dané problematice věnovaly, vychází z článku *Incentive Systems: A Theory of Organizations* od Petera B. Clarka a Jamese Q. Wilsona (1961). Tato autorská dvojice se nezabývala ve své práci pouze politickými stranami, ale organizacemi obecně. Dle nich existují tři typy motivací spojených se vstupem, respektive s působením v organizaci. Jedná se o důvody 1) materiální (např. finanční odměny), 2) solidární a 3) účelové, kdy v těchto dvou případech nejde o materiální benefity. Solidární důvody zahrnují např. pocit sounáležitosti s určitou skupinou, zisk sociálního statusu. Naopak účelové důvody jsou rovny tomu nejvyššímu cíli, který si daná skupina klade, pod čímž můžeme rozumět přijetí určitého zákona, eliminaci korupce apod. (Clark – Wilson 1961: 134–136).

Heidar (2006: 34) následně uvádí, že většina průzkumů, která byla prováděna uvnitř členských základů politických stran ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku, Irsku či skandinávských zemích, přichází se závěrem, že ústřední motivace pro vstup do strany jsou právě motivace účelové, a to „[...] od politického přesvědčení k boji za, nebo proti určitým politikám/politikům“ (Heidar 2006: 34). Důležitou roli tak hraje politický program strany, s nímž se lidé vstupující do politické strany názorově ztotožňují. Takový důvod např. uváděla většina dotazovaných členů čtveřice největších portugalských politických stran. Majorita respondentů také nesouhlasila s tím, že by jejich motivace stát se členem politické strany byla ovlivněna snahou o vylepšení postavení v souvislosti s budoucí kariérou či apelem ze strany příbuzných a přátel (Lisi 2015: 79–80). Právě tento důvod však u některých straníků může hrát svou roli. V této souvislosti zmiňme např. Samuela H. Barnes (1967: 134–136), který tvrdí, že okolo třetiny členů Italské socialistické strany v 60. letech, kdy svůj výzkum prováděl, bylo v otázce svého vstupu do strany ovlivněno rodinou či přáteli.

Jak však uvádí na předchozí stránce nesčetněkrát odkazovaný norský politolog, „nyní průzkumy členů [politických stran] v Evropě ukazují, že jen malé množství straníků zmínilo kariéerní benefity či materiální odměny jako jejich motivaci pro vstup. Nicméně tyto motivace jsou společensky méně akceptovatelné a z tohoto důvodu pravděpodobně [byly respondenty] podprezentovány“ (Heidar 2006: 35), což je možné doložit např. na výše zmíněném výzkumu prováděném mezi straníky v Portugalsku.

Nyní se zaměříme na české politické strany, respektive na českou společnost a politické stranictví. Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) uskutečnilo několikrát průzkum, jehož tématem byl právě vstup do politické strany. Co si česká veřejnost o tomto tématu myslí?

Jedna z otázek, kterou CVVM pravidelně pokládá, zní: „Občané mohou v místě svého bydliště vstoupit do politické strany a účastnit se na jejích aktivitách, aniž by nutně museli zastávat funkce či za to byli placeni. Z jakého důvodu vstupují občané do politických stran?“

Do tabulky níže doplňte na základě posledního průzkumu veřejného mínění v této otázce, co si myslí česká veřejnost o motivaci občanů, kteří se rozhodli vstoupit do politické strany.

Lidé vstupují do politické strany, protože chtějí...	Ano (%)	Ne (%)
... získat kontakty		
... získat výhodné pozice a funkce v budoucnu		
... finanční zisk		
... podílet se na plnění programu strany		
... změnit situaci k lepšímu		
... někam patřit		

Téma(ta) k diskusi: Co z výše uvedených čísel vyplývá obecně pro českou politickou kulturu? Uvažovali jste někdy o vstupu do politické strany, respektive jste jejím členem? Pokud ano, jaké důvody Vás utvrdily v tom, abyste zaslali přihlášku? Jak se např. na tento krok dívala Vaše rodina a přátelé?

Členství v českých politických stranách

Již jsme hovořili o motivacích, proč lidé vstupují do politických stran, nyní bychom se měli zaměřit na podmínky, které musí dle jednotlivých politických subjektů splnit, aby získali stranickou legitimaci. Kromě tohoto tématu nás bude zajímat i samotný proces vstupu do strany, tj. to, co se děje s přihláškou potenciálního člena.

U níže uvedených českých politických stran dle informací z jejich internetových stránek a stanov doplňte tyto informace. Liší se nějakým způsobem požadavky, které na své členy a potenciální členy tyto politické strany mají? Jak vypadá samotný proces, kterým žadatelova přihláška musí projít? Nalézáte v tomto procesu nějaké problematické body?

Politická strana	Kdo se může stát členem?	Proces schvalování členství
		
		

V létě 2017 se Jiří Paroubek, bývalý předseda ČSSD (2006 až 2010) a český premiér (2005 až 2006), rozhodl pro návrat do své mateřské politické strany, kterou v roce 2011 opustil a postavil se do čela politického projektu LEV 21. Nicméně jeho opětovná snaha o vstup vyvolala mnohé diskuze i v souvislosti s obecnými podmínkami členství ve straně. Proč?

Oproti předchozím letům dochází nejenom v České republice, ale prakticky v celé Evropě k poklesům členských základů jednotlivých politických stran. Tomuto téma se v textu s příznačným názvem *Going, Going... Gone? The Decline of Party Membership in Contemporary Europe* věnují Ingrid van Biezen, Peter Mair a Thomas Poguntke (2012), kteří dochází k závěru, že „zatímco politické strany stále hrají ústřední roli ve volbách a institucích moderních evropských demokracií, zdá se, že téměř všechny opustily ambice být masovými organizacemi“ (van Biezen – Mair – Poguntke 2012: 42), což taktéž vychází z proměny samotné důležitosti velkého množství členů pro stranu. Ta však nyní není na masovém členství závislá v souvislosti s proměnou financování politických stran či odlišným vedením volební kampaně.

Podle autorské trojice můžeme pozorovat i celkové snižování množství straníků v poměru k lidem disponujícím aktivním volebním právem. Dle průzkumů, které se zabývaly členstvím v politických stranách v 60. letech, byl podíl členů politických stran k počtu voličů v západní Evropě okolo 15 %, nyní však (i s bývalými postkomunistickými státy) se toto číslo pohybuje na hodnotě 4,7 % a pouze na Kypru a v Rakousku dosahuje hodnoty nad 10 % (van Biezen – Mair – Poguntke 2012: 42).

Na základě výše zmiňovaného odborného článku *Going, Going... Gone? The Decline of Party Membership in Contemporary Europe* doplňte informace na následující straně.

Největší procentuální pokles straníků ze zkoumaných evropských států v první dekádě 21. století vykazuje

Největší procentuální nárůst straníků z bývalých postkomunistických zemí v první dekádě 21. století vykazuje

Hned tři evropské země vykazovaly nárůst straníků v první dekádě 21. století cca o třetinu, jedná se o, a

Česká republika vykazovala mezi léty 1999 až 2008 pokles straníků o

Největší politickou stranou ve Španělsku, co se počtu členů týká, je

Největší politickou stranou ve Švédsku, co se počtu členů týká, je

Největší politickou stranou v Rakousku, co se počtu členů týká, je

Největší členskou základnou v České republice se může pochlubit Komunistická strana Čech a Moravy, byť se musí každoročně potýkat s klesajícím počtem svých členů. V roce 1991 se počet členů KSČM pohyboval přes 350 000, o dvacet let později byl však nižší o cca 300 000 (Perottino – Polášek 2012: 119), přičemž každý rok tuto politickou stranu opustí okolo 4 000 straníků.

Na základě vnitrostranických dokumentů KSČM vyjmenujte příčiny tohoto poklesu, které strana uvádí, a představte stranické návrhy, jejichž cílem by mělo být zlomení tohoto trendu.

Příčiny poklesu členské základny:

Návrhy na zlepšení situace:

Téma(ta) k diskuzi: Napadá Vás nějaký „obecný návod“, co by měly politické strany dělat, aby získaly nové členy, respektive aby nedocházelo k jejich poklesu?

Seminární téma č. 5:

Financování politických stran

Jakým způsobem jsou financovány politické strany?

Jaký podíl mají na financování politických stran v České republice státní příspěvky
či příspěvky členské?

Existují nějaké regulace financování politických stran?

DONATE TODAY

HELP SECURE STRONG AND STABLE LEADERSHIP IN THE NATIONAL INTEREST

1 AMOUNT 2 DETAILS 3 PAYMENT

SELECT AMOUNT

£10 £20 £50

£100 £200 £500

Other £0

NEXT

Způsob financování politických stran

Soutěžení mezi politickými stranami je nemožné bez politických financí, tj. bez veškerých financí (legálních i ilegálních), které proudí k politickým stranám (Ohman 2014: 2). Vést volební kampaň, seznamovat občany a potenciální voliče se svým politickým programem tedy nelze činit bez finanční podpory, již se stranám z různých zdrojů dostává. Je tedy možné říci, že „[...] peníze jsou nutné pro demokratickou politiku, pro některé však mohou být i nástrojem pro přílišné ovlivňování politického procesu prostřednictvím kupování hlasů či ovlivňování politických rozhodnutí“ (Ohman 2014: 1).

Z jakých zdrojů tedy politické strany získávají – legální – prostředky na své aktivity včetně volebních kampaní? Financování politických stran je možné rozdělit na státní a soukromé. Státní financování se dělí na přímé (částky kompenzující náklady na volby, pravidelné příspěvky ze státního rozpočtu na základě obsazených křesel atd.) a nepřímé (subvencování činnosti poslanců v parlamentu). Soukromé financování politických stran je rovno v první řadě členským příspěvkům, darům, dědictvím, pronájmu nemovitostí apod. Některé formy financování politických stran jsou smíšené. Jedná se např. o daňové zvýhodnění u daru politické straně pro soukromé osoby, kdy sice jde o financování soukromé, nicméně stát tímto způsobem může k danému kroku občany motivovat. Do stejné kategorie náleží také „stranické daně“, kdy zvolení političtí představitelé „odvádí“ část svého platu do stranické pokladny (Šimíček 1995: 19–20).

Podoba financování politických stran v jednotlivých státech je odvislá od tamní politické kultury a tradice. Např. ve Velké Británii se prakticky s přímým státním financováním politických stran nesetkáme. Níže byste měli uvést argumenty, proč je přímé státní financování politických stran vhodné a proč naopak nikoliv.

Argumenty pro státní financování	Argumenty proti státnímu financování

Financování politických stran v České republice

V České republice neexistuje přímo zákon, který by řešil pouze problematiku financování politických stran. Nicméně toto téma je součástí *Zákona ze dne 2. října 1991 o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, 424/1991 Sb.*, který byl několikrát novelizován. Jakým způsobem tedy dle tohoto právního předpisu mohou být financovány politické strany v České republice? Jaké podmínky musí dle daného zákona splňovat strana, aby dosáhla na státní příspěvky? Toto jsou základní otázky, na které byste měli na této stránce odpovědět.

Téma(ta) k diskusi: Pokuste se kriticky zhodnotit stávající systémem státního financování politických stran. Napadají Vás nějaké návrhy na změny? Může být – např. z pohledu malých stran – vnímáno soudobé nastavení kriticky?

Na základě dat z posledních dostupných výročních finančních zpráv jednotlivých českých politických stran vyplňte následující tabulku i informace pod ní.

Politická strana	Státní příspěvky v procentech z celkového příjmu strany (v %)		Další příspěvky v procentech z celkového příjmu strany (v %)	
	Příspěvek na úhradu volebních nákladů	Příspěvek na činnost	Členské příspěvky	Dary a dědictví
				
				
				
				
				
				
				
				
				
				
				

Největší částku z příspěvků na činnost obdržela/i/y

Největší částku z příspěvků na úhradu volebních nákladů obdržela/i/y

Největší částku z členských příspěvků obdržela/i/y

Největší částku z darů a dědictví obdržela/i/y

Regulace a kontrola financování politických stran

Otázka regulování politických financí se začala řešit v okamžiku, kdy došlo ke konsolidaci demokratických systémů. Jedná se tak o relativně novou záležitost, která se objevila v západoevropských státech většinou v období po druhé světové válce. Výjimku z tohoto pravidla však tvoří Velká Británie (tehdy ještě Anglie), kde byl na sklonku 17. století přijat zákon, jímž bylo postihováno nakupování voličských hlasů (Šmíral 2016: 58).

Ve druhé dekádě 21. století jsou zákony, které by nějakým způsobem regulovaly či kontrolovaly financování politických stran samozřejmostí ve většině států světa. Dle databáze spravované organizací *International Institute for Democracy and Electoral Assistance*, kterou využijete při plnění úkolu na následující straně, všech 180 zkoumaných států světa využívá určité regulace politických financí (Ohman 2014: 3), byť nám tento údaj samozřejmě neřekne mnohé o účinnosti těchto regulací a skutečnosti, zda nejsou politickými stranami obcházeny.

Karl-Heinz Nassmacher (2006) rozděluje způsoby kontroly financování politických stran do čtyř kategorií: 1) pravidla týkající se výdajů politických stran v kontextu volební kampaně (např. nastavení maximální částky, kterou může politická stran do volební kampaně investovat), 2) pravidla týkající se příjmů politických stran (např. v některých státech je zakázáno poskytnout dar straně anonymně), 3) pravidla týkající se transparentnosti (např. ve většině politických systémů existuje povinnost stran dodat výroční finanční zprávy) a 4) pravidla týkající se vynucování plnění pravidel předchozích (např. možnost v některých státech uložit stranám pokutu za nedodržení některého z pravidel předchozích).

Na to, aby se tato sada pravidel, která se stát od státu liší, dodržovala, by z logiky věci měl někdo dohlížet. Kdo tak činí v České republice? Co o dané instituci víte?

Od 1. ledna 1) ... existuje v České republice 2) ..., který dohlíží na hospodaření politických stran, hnutí a institutů a provádí jejich vlastní kontrolu. Je tvořen předsedou, jenž je jmenován 3)... z dvou kandidátů navrhovaných po jednom 4) ... a 5) ..., 6)... (doplňte počet) členy a dalšími zaměstnanci. Funkční období je 7) ... let. Současným předsedou byl jmenován 8).... Pro úplnost dodejme, že sídlo této instituce se nachází v 9) ...

1)	4)	7)
2)	5)	8)
3)	6)	9)

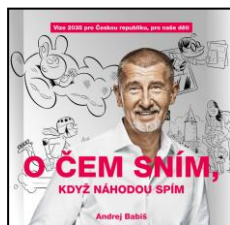
Ve výše zmiňované internetové databázi *Political Finance Database* vytvořené organizací *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* vyhledejte odpovědi na následující otázky týkající se regulace politických financí ve vybraných třinácti evropských státech.

Stát	Je zakázáno kupování voličských hlasů?	Existuje zákaz darů politické straně od anonymních dárců?	Existuje zákaz darů politické straně ze zahraničí?	Musí strany pravidelně informovat o svých financích?
Bělorusko				
Černá Hora				
Česká republika				
Dánsko				
Francie				
Itálie				
Maďarsko				
Německo				
Nizozemí				
Rakousko				
Rusko				
Švýcarsko				
Velká Británie				

Regulace volebních kampaní v České republice

Jak zaznělo o několik řádků výše, jedním ze způsobů regulace politických financí je nastavení podmínek pro financování volebních kampaní. Existují v České republice nějaká omezení, jimiž by byla volební kampaň ze strany státu regulována? Odpověď na tuto otázku je kladná, a tak na následujícím prostoru popište, co musí kandidující strany splňovat.

V souvislosti s volbami do Poslanecké sněmovny na podzim 2017 neřešili publikaci *O čem sním, když náhodou spím. Vize 2035 pro Českou republiku, pro naše děti*, pod níž je podepsán Andrej Babiš (nedatováno), pouze voliči. Dostala se taktéž do hledáčku výše představeného Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Proč?

Téma(ta) k diskusi: Měla by podle Vás být volební kampaň ze strany státu nějakým způsobem regulována? Proč ano? Proč ne?

Seminární téma č. 6:

Zájmové skupiny a strategie prosazování zájmů

Jaké cíle mají zájmové skupiny?

Jaké strategie zájmové skupiny k naplnění svých cílů používají?

Jak „zarámovat“ téma, aby bylo pravděpodobnější naplnění cílů „rámujícího“ aktéra?

Zájmové skupiny, jejich cíle a strategie

Existuje nespočet zájmových skupin a stejné množství cílů, které si dané skupiny kladou. To samé můžeme do velké míry říci i o strategiích, jež pro jejich naplnění využívají.

V tomto úkolu se budeme věnovat cílům a strategiím vybraných zájmových skupin. Při identifikaci cílů zájmových skupin vycházejte zejména z jejich sebereprezentace. V souvislosti se strategiemi je vhodné kriticky zhodnotit působení zájmové skupiny za pomoci různých zdrojů, čímž myslíme zejména vlastní materiály zájmové skupiny, ohlas na její činnost v médiích atd.

Jaké zájmové skupiny nás budou zajímat? Z níže uvedených si vyberete tři, jejichž cílům a strategiím se budete podrobněji věnovat na následujících stránkách. Tím však Váš úkol nekončí, každý z Vás si také zvolí jednu další zájmovou skupinu mimo níže představené a obdobným způsobem bude prezentovat její cíle a strategie, které k jejich naplnění využívá.

GREENPEACE

Název zájmové skupiny:

Cíle zájmové skupiny	Strategie zájmové skupiny

Název zájmové skupiny:

Cíle zájmové skupiny	Strategie zájmové skupiny

Název zájmové skupiny:

Cíle zájmové skupiny	Strategie zájmové skupiny

Název zájmové skupiny:

Cíle zájmové skupiny	Strategie zájmové skupiny

„Rámování“ tématu jako strategie prosazování zájmu

Po havárii japonské jaderné elektrárny Fukušima v roce 2011 byla ve veřejné diskuzi mohutně řešena budoucnost využívání jaderných elektráren jako zdrojů energie. Nyní budete rozděleni do dvou (zájmových) skupin. Jedna se vžije do role zastánců jaderné energetiky, druhá naopak bude zastávat opačný názor, přičemž tato problematika by měla být řešena v kontextu České republiky.

Vaším úkolem ve skupinách bude připravit argumenty, které podpoří Vámi zastávaný – v kontextu tohoto úkolu přidělený – názor. Každá z těchto skupin si zpracuje dvacetiminutovou prezentaci, v níž by měly být explicitně zmíněny argumenty podporující její stanovisko. Následně by měla proběhnout moderovaná diskuze mezi oběma skupinami. Případný prostor na poznámky apod. naleznete na následující stránce pracovních listů.

Ústředním cílem každého z diskutujících aktérů – tj. zájmových skupin, ve které se proměňte – by mělo být „zarámování“ prosazovaných stanovisek tak, že svou prezentaci a následnou debatu pojme takovým „[...]“ způsobem, který zvyšuje pravděpodobnost, že jeho pozice bude posílena a jeho preference zohledněny“ (Kratochvíl – Novák – Pojerová 2011: 5).

Pro zajímavost: Když se občanská společnost zlobí. Příklad ukončení jaderného projektu na základě nátlaku veřejnosti

Na přelomu 70. a 80. let bylo na baskické půdě využívání jaderné energie jedním z často řešených témat. Biskajské městečko Lemoiz (či ve španělštině Lemóniz) ležící necelých třicet kilometrů od Bilbao se mělo stát dle rozhodnutí tehdy ještě frankistického Španělska místem, kde bude vybudována jaderná elektrárna. Tento krok však byl jednoznačně odmítán ze strany místních obyvatel a v období, kdy docházelo ke španělskému přechodu k demokracii, byl jejich postoj otevřeně manifestován.

Na počátku 80. let byl nakonec tento nedokončený projekt zastaven, přičemž se dříve pravidelně konaly demonstrace, na kterých participovaly desítky tisíc lidí. Daná situace dala vzniknout anti-nukleárnímu hnutí v Baskicku, které bylo mnohdy spojeno i s nacionalistickými postuláty, neboť „jaderná energetika s sebou přinášela i autoritu centra a nejenom baskičtí, ale i galicijští, katalánští, bretonští, valonští, skotští a velšští nacionalisté patřili v Evropě mezi urputné protijaderné aktivisty“ (Kurlansky 2000: 279). Ostatně i baskická teroristická organizace ETA se zapojila do boje proti jádru na baskickém pobřeží, jehož výsledkem bylo kromě jiného zavraždění dvou ředitelů projektu v Lemoizu.

Poznámky k prezentaci „konkurenční“ zájmové skupiny

Seznam literatury

- ANO (2016). *Pár slov o ANO* (<https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano>, 4. 7. 2017).
- Babiš, Andrej (nedatováno). *O čem sním, když náhodou spím. Vize 2035 pro Českou republiku, pro naše děti* (<https://www.levneknihy.cz/media/1702/o-%C4%8Dem-sn%C3%ADm-kdy%C5%BE-n%C3%A1hodou-sp%C3%ADm.pdf>, 3. 7. 2017).
- Barnes, Samuel H. (1967). *Party Democracy. Politics in an Italian Socialist Federation* (Yale University Press: USA).
- Clark, Peter B. – Wilson, James Q. (1961). Incentive Systems: A Theory of Organizations. *Administrative Science Quarterly* 6 (2), s. 129–166.
- Duverger, Maurice (2016). *Politické strany* (Karolinum: Praha).
- Fletcher, David (2015). Welcome to the social media election that never was. *The Guardian*, 27. 4. 2015 (<https://www.theguardian.com/media-network/2015/apr/27/social-media-general-election-political-parties>, 26. 6. 2017).
- Heidar, Knut (2006). Party Membership and Participation. In: Katz, Richard S. – Crotty, William eds.: *Handbook of Party Politics* (Sage Publications: London), s. 301–315.
- International Institute for Democracy and Electoral Assistance (2017). *Political Finance Database* (<http://www.idea.int/data-tools/data/political-finance-database>, 11. 7. 2017).
- KDU–ČSL (2015). *Odkud a kam lidovci jdou* (<http://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme>, 4. 7. 2017).
- Kratochvíl, Petr – Novák, Ondřej – Pojerová, Petra (2011). EU jako aktér: analýza „rámování“ jako součásti aktérství Evropské unie. *Současná Evropa* 3 (1), s. 3–16.
- KSČM (2017). *Naše strana* (<https://www.kscm.cz/cs/nase-strana>, 4. 7. 2017).
- Kurlansky, Mark (2000). *The Basque History of the World* (Vintage: London).
- Lisi, Marco (2015). *Party Change, Recent Democracies, and Portugal. Comparative Perspectives* (Lexington Books: London).
- Nassmacher, Karl-Heinz (2006). Regulation of Party Finance. In: Katz, Richard S. – Crotty, William eds.: *Handbook of Party Politics* (Sage Publications: London), s. 446–455.
- ODS (2017). *Základní informace o Občanské demokratické straně* (<http://www.ods.cz/o-nas>, 4. 7. 2017).

Ohman, Magnus (2014). Introduction to Political Finance. In: Falguera, Elin – Jones, Samuel – Ohman, Magnus eds. *Funding of Political Parties and Election Campaigns. A Handbook on Political Finance* (International IDEA: Stockholm) s. 1–10.

Perottino, Michel – Polášek, Martin (2012). KSČM v perspektivě stranickoorganizační. In: Polášek, Martin – Novotný, Vilém – Perottino, Michel a kol. *Mezi masovou a kartelovou stranou. Možnosti teorie při výkladu vývoje ČSSD a KSČM v letech 2000–2010* (Sociologické nakladatelství: Praha), s. 110–128.

Rosůlek, Přemysl (2009). Politika, média a modernita. In: Rosůlek, Přemysl a kol. *Média a politika. Vybrané problémy* (Západočeská univerzita v Plzni: Plzeň), s. 12–49.

Ruiz del Olmo, Francisco Javier – Bustos Díaz, Javier (2016). From tweet to photography, the evolution of political communication on Twitter to the image. The case of the debate on the state of the nation in Spain (2015). *Revista Latina de Comunicación Social* 71, s. 108–123.

Šimíček, Vojtěch (1995). Poznámky k financování politických stran. *Politologický časopis* 2 (1), s. 15–25.

Šimral, Vít (2016). *Financování českých politických stran* (Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno).

TOP 09 (2017). *Programová východiska a principy* (<https://www.top09.cz/proc-nas-volit/programova-vychodiska-a-principy>, 4. 7. 2017).

Universiteit Leiden (nedatováno). *Party Law in Modern Europe. The Legal Regulation of Political Parties in Post-War Europe* (<http://www.partylaw.leidenuniv.nl>, 11. 7. 2017).

van Biezen, Ingrid – Mair, Peter – Poguntke, Thomas (2012). Going, Going,... Gone? The Decline of Party Membership in Contemporary Europe. *European Journal of Political Research* 51 (1), s. 24–56.

Seznam zdrojů, z nichž byly použity ilustrace a obrázky

(staženo ke dni 23. 8. 2018)

Seminární téma č. 1: Strana, která (možná) zvítězí

-

Seminární téma č. 2: Politické strany a využívání sociálních sítí

<http://spd.cz/ke-stazeni>

<http://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/graficky-manual>

<http://www.ods.cz/o-nas/grafika>

<https://cs-cz.facebook.com/komunistickastranacehamoravy>

<https://twitter.com/UKIP>

<https://www.anobudelip.cz/cs>

<https://www.cssd.cz/data/files/cssd-logo-bila-oranz-podklad.jpg>

<https://www.kscm.cz>

<https://www.pirati.cz/o-nas>

<https://www.svobodni.cz>

https://www.top09.cz/files/soubory/strucny-graficky-manual-logotypu-top-09_20.pdf

<https://www.zeleni.cz/web/nova-vizualni-identita>

Seminární téma č. 3: Ideologie ve stranických programech

<http://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/graficky-manual>

<http://www.ods.cz/o-nas/grafika>

<https://www.anobudelip.cz/cs>

<https://www.cssd.cz/data/files/cssd-logo-bila-oranz-podklad.jpg>

<https://www.kscm.cz>

https://www.top09.cz/files/soubory/strucny-graficky-manual-logotypu-top-09_20.pdf

Seminární téma č. 4: Podmínku vzniku politických stran a otázka členství v nich

<http://spd.cz/ke-stazeni>

<http://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/graficky-manual>

<http://www.labour.org.uk>

<http://www.ods.cz/o-nas/grafika>

<https://www.anobudelip.cz/cs>

<https://www.cssd.cz/data/files/cssd-logo-bila-oranz-podklad.jpg>

<https://www.kscm.cz>

https://www.top09.cz/files/soubory/strucny-graficky-manual-logotypu-top-09_20.pdf

<https://www.zeleni.cz/web/nova-vizualni-identita>

Seminární téma č. 5: Financování politických stran

<http://spd.cz/ke-stazeni>

<http://www.kdu.cz/o-nas/dokumenty/graficky-manual>

<http://www.ods.cz/o-nas/grafika>

<https://www.anobudelip.cz/cs>

<https://www.conservatives.com/donate>

<https://www.cssd.cz/data/files/cssd-logo-bila-oranz-podklad.jpg>

<https://www.kscm.cz>

<https://www.levneknihy.cz/media/1702/o-%C4%8Dem-sn%C3%ADm-kdy%C5%BE-n%C3%A1hodou-sp%C3%ADm.pdf>

<https://www.pirati.cz/o-nas>

<https://www.starostove-nezavisli.cz>

<https://www.svobodni.cz>

https://www.top09.cz/files/soubory/strucny-graficky-manual-logotypu-top-09_20.pdf

<https://www.zeleni.cz/web/nova-vizualni-identita>

Seminární téma č. 6: Zájmové skupiny a strategie prosazování zájmů

<http://lozcr.eu>

<http://www.greenpeace.org/usa>

<http://www.osz.org/index.php/odborove-sdruzeni-zeleznicar-u-ustredi>

<https://twitter.com/hnutiprozivotcr>

<https://www.amnesty.ie>

<https://www.clovekvtisni.cz/cs/o-nas>

Ilustrační fotografie ze stran č. 2, 16 a 43 jsou snímky pořízené autorem pracovních listů.

Pracovní listy k seminářům kurzu Političtí aktéři v demokracii

Jiří Zákřavský

Vydání publikace bylo podpořeno z Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace 2018 Katedry politologie a mezinárodních vztahů FF ZČU.

Vydala:
Západočeská univerzita v Plzni
P.O.Box 314, Univerzitní 8, 306 14 Plzeň

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou, její grafická úprava byla zpracována autorem.

1. vydání, 56 stran
Plzeň 2018

ISBN 978-80-261-0815-3

© Západočeská univerzita v Plzni

Jiří Zákřavský